

INTELLIGENCE ȘI CULTURA DE SECURITATE

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ STUDENTEASCĂ
— CONFERENCE PROCEEDINGS —

— VOLUMUL 4 —
2025

Editura Academiei Naționale de Informații
„Mihai Viteazul”

INTELLIGENCE ȘI CULTURA DE SECURITATE

nr. 4 - 2025

- Conferința Științifică Studențească -

Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”

București, 2025

Comitetul științific al revistei (Advisory Board):

Prof. univ. dr. Irena CHIRU
Prof. univ. dr. Radu CARP
Prof. Univ. dr. Emil SLUȘANSCHI
Conf. univ. dr. Silviu NATE

Comitetul de recenzare (Peer Review Committee):

Prof. univ. dr. Ioan DEAC
Prof. univ. dr. Adrian LESENCIUC
Prof. univ. dr. Adi MUSTAȚĂ
Prof. univ. dr. Răzvan GRIGORAȘ
CS I dr. Ruxandra BULUC
CS I dr. Cristina IVAN
Conf. univ. dr. Cristina BOGZEANU
Conf. univ. dr. Ciprian PRIPOAE
Conf. univ. dr. Adriana RÂȘNOVEANU
Conf. univ. dr. Alina ROȘCAN
Conf. univ. dr. Flavia DURACH
CS II dr. Alexandra SARCINSCHI
CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
Lect. univ. dr. Silviu PETRE
Lect. univ. dr. Adrian POPA
Lect. univ. dr. Claudia IOV
Lect. univ. dr. Adrian STAN
Asist. univ. dr. Sebastian BLIDARU
Asist. univ. dr. Mădălina LUPU
Asist. univ. dr. Andrei-Alexandru STOICA
Dr. Cristian CONDRUȚ

Comisia de organizare (Editorial Board):

Lector univ. dr. Ileana-Cinziana SURDU – editor-șef
Asist.univ.dr. Oana-Cătălina FRĂȚILĂ – editor
Asist.univ.dr. Mădălina-Elena LUPU - editor
Dr. Cristian CONDRUȚ – editor
Valentina DODOIU – secretariat

COLECTIVUL DE REDACȚIE

Tehnoredactare: Irina FLOREA
Redactor: Cristian-Ionuț COSTEA

	Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”
	© ANIMV
	București, 2025
	Telefon: 0377720.000/1216
	Fax: 0377721.134; 0377721.125
	ISSN 2972 – 1350 ISSN-L 2971 – 8139

CUPRINS

CRIMINALITATEA DE MEDIU ȘI SECURITATEA GLOBALĂ	5
Livia MANDU, Cornel RACOVEANU	
CÂND ATACATORII DEVIN VICTIME: VULNERABILITĂȚILE GRUPĂRILOR DE CRIMINALITATE CIBERNETICĂ	25
Claudia – Aleksandra GABRIAN	
NOUA ORDINE MONDIALĂ ÎN CONTEXTUL DIFUZIEI PUTERII – ÎNTRE IERARHIE ȘI DEZORDINE	41
Octavian-Alexandru-Ștefan BROȘTEANU	
ASTROTURFING ȘI RĂZBOIUL PSIHOLAGIC PE FACEBOOK: GRILE DE VERIFICARE A CONTURILOR FALSE	59
Cristian HAIDĂU	
FRANCE AND EUROPEAN STRATEGIC AUTONOMY: BETWEEN REGIONAL LEADERSHIP AND NATO COMMITMENTS	91
Daniel-Aurel BUCUR	
MUTAREA CENTRULUI DE GREUTATE AMERICAN ÎN ASIA-PACIFIC: COMPETIȚIA SINO-AMERICANĂ ÎNTRE REALISM ȘI BLUF STRATEGIC	119
Paul-Alexandru SITEA	
AUTONOMIA STRATEGICĂ – ELEMENT DISCURSIV ȘI REALITATE EUROPEANĂ	135
Mălina-Maria RÎNDAȘU	
THE GRAY ZONE PROBLEM, SECURITY ISSUES ARISING FROM THE INTERSECTION OF MILITARY AND CIVILIAN AFFAIRS	159
George-Mihai NICULA	
TRACE: A STRUCTURED AI-SUPPORTED MODEL FOR CULTIC RISK AND NATIONAL SECURITY THREAT ASSESSMENT	177
Iancu-Marius BUFNEA	

DRAGNETING THE DRAGON: THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA,
EUROPEAN UNION AND FIVE EYES, CAUGHT IN THE WEB
OF MUTUAL ESPIONAGE 211

Alida Monica Doriană BARBU

ADVANCING A C2I FRAMEWORK FOR ENHANCED INTELLIGENCE
SECURITY IN THE SHIPPING INDUSTRY 227

Anastasios-Nikolaos KANELLOPOULOS

BUNE PRACTICI ÎN PREVENIREA RADICALIZĂRII
ȘI A EXTREMISMULUI VIOLENT LA NIVEL EUROPEAN:
REVIZUIREA SISTEMATICĂ A LITERATURII DE SPECIALITATE 245

Ioana CHIȚĂ

AUTONOMIA STRATEGICĂ – ELEMENT DISCURSIV ȘI REALITATE EUROPEANĂ

Mălina-Maria RÎNDAȘU*

Abstract:

Predictability in the international system is an increasingly rare characteristic of state actors' intentions. The belligerent tendencies of states and terrorist organizations have a direct impact on societies. Organizations such as NATO, the UN, and the European Union aim to maximize negotiation and mediation as means of resolving differences. The capacities and capabilities of these organizations are among the most diverse. While the European Union is recognized for providing expertise and assistance in conflict zones, NATO brings to the forefront an operational area, focused on using military capabilities. The paper aims to provide a critical analysis of the Strategic Compass, the security practices carried out to maximize security at the European level. Starting from a theoretical framework focused on security developments, the preparation of the literature review will revolve around an integrative approach. The study will apply deductive coding according to the main themes extracted from the literature to synthesize research directions. The research question to be answered is titled "How do the speeches of European leaders from 2022 to 2024 address resilience and strategic autonomy?". The discursive perspective is rendered by a qualitative methodology, centered on documents and rhetorical elements. The conclusions validate a split among European leaders on the EU-NATO dynamic, in line with the findings of researcher Frédéric Mauro. While some states with security risks in their proximity opt for the security offered by the military organization, others are betting on a quasi-economic approach at the leadership level. They propose a decision-making autonomy at EU level in relevant military matters to increase the relevance of this entity at international level.

Keywords: *autonomie strategică, reziliență, mediu de securitate, context internațional*

Introducere

Uniunea Europeană nu se rezumă doar la drepturi, reglementări și managementul elementelor de natură internă. Un aspect deosebit de important pe agenda sa îl constituie și securitatea. În acest conglomerat legislativ care marchează funcționarea UE și reprezentativitatea statelor

* Babeș Bolyai University, Doctoral School of International Relations and Security Studies, Cluj-Napoca, malina.rindasu@ubbcluj.ro

membre, conceptul de „transfer de suveranitate” a generat mari dezbateri de viziune. Pe de o parte, unii autori au evidențiat faptul că sensul suveranității se redefineste dintr-o perspectivă a extinderii. La polul opus, euroscepticii au susținut diminuarea competențelor suverane ale statelor, în detrimentul acestora (Wæver, 1996, p. 116). Discursurile de polarizare interpretativă privind atribuțiile Uniunii Europene, alimentate de contexte economice sau politice nefavorabile, au conturat două categorii majore de raportare: susținători și opozanți ai UE. Ambele viziuni continuă să caracterizeze scrierile despre construcția europeană. Cedarea de suveranitate și prioritizarea intereselor modelează comportamentele statelor în raport cu securitatea europeană.

La nivel discursiv, politicienii europeni își doresc o Europă mai sigură („(...) capabilă să își asume responsabilitățile pentru propria securitate și pentru pacea și stabilitatea internațională în general” (Mauro, 2021, p. 4)). Cu toate acestea, structurile de leadership din țările de graniță continuă să se bazeze preponderent pe garanțiile de securitate sub egida NATO și parteneriatelor strategice cu SUA, în contextul lipsei unui consens privind implicațiile dezvoltării autonomiei strategice europene la nivel politic. Așa cum vom observa pe parcursul lucrării, chiar dacă Uniunea Europeană oferă direcții precise de dezvoltare în domeniul securității și apărării, consensul liderilor europeni în materie decizională întârzie să apară.

În vederea configurării unei perspective discursive asupra securității, această lucrare își propune să realizeze o analiză critică a Busolei Strategice și practicilor de securitate cu scop în maximizarea securității la nivel european. Pornind de la un cadru teoretic axat pe evoluțiile în materie de securitate, revizuirea literaturii de specialitate va gravita în jurul unei abordări integrative. Astfel, prin analiza Busolei Strategice, vom aplica o codare deductivă, în conformitate cu principalele tematici extrase din literatură. Acest tip de analiză metodologică vizează identificarea, în baza scrierilor existente, a unor structuri tematice recurente, datele fiind ulterior clasificate în funcție de acestea. În acest mod, cercetătorul verifică, analizează și interpretează corelațiile dintre cadrele teoretice deja existente și datele colectate, în conformitate cu subiectul de cercetare enunțat.

Numeroase studii abordează critic documentele strategice elaborate la nivelul Uniunii Europene în domeniul securitate și apărare. Cu toate acestea, asocierea unor dimensiuni concrete cu perspectiva discursivă a liderilor europeni a fost aplicată izolat, cu eforturi reduse de

a lega cele două variabile. Considerăm importante analizele privind atitudinile unor astfel de lideri, pentru a putea înțelege, ulterior, poziționarea statelor membre în raport cu diverse probleme de pe agendă. În vederea abordării acestei lacune existente în literatura de specialitate, lucrarea își propune să realizeze o analiză critică a Busolei Strategice pe două dimensiuni de referință: autonomie strategică și reziliență. Acestea vor fi analizate atât prin raportare directă la cuprinsul documentului, cât și, mai ales, prin intermediul unor secvențe discursive asociate liderilor europeni. Studiul își propune să răspundă la întrebarea de cercetare „Cum abordează discursurile liderilor europeni din perioada 2022–2024 reziliența și autonomia strategică?”, utilizând un cadru teoretic axat pe cele două problematici și o analiză deductivă a datelor colectate.

Scopul lucrării rezidă în raportarea problemei la corpusul de date constituit, pentru a vizualiza cum sunt interpretate cele două dimensiuni la nivel discursiv și, implicit, pentru a evidenția relațiile de putere dintre actori. Așa cum vom observa, deși Uniunea Europeană acționează uneori ca un monolit în anumite domenii de competență, liderii statelor sau instituțiilor europene încearcă să își impună propriile viziuni asupra securității. Impredictibilitatea mediului de securitate favorizează conturarea unor perspective sectoriale, influențate de amplificarea unor riscuri în proximitatea statelor, de prioritățile propriilor interese naționale și de poziția percepută a acestora în cadrul organizației.

Revizuirea literaturii de specialitate

În vederea realizării unei analize critice asupra Busolei Strategice și a contextului în care aceasta a fost lansată, lucrarea urmează firul logic al unei cercetări academice, fiind structurată în trei secțiuni. Prima secțiune este dedicată cadrului conceptual, în care vor fi definiți principalii termeni. De asemenea, se va elabora revizuirea literaturii și direcțiile de cercetare statuate în cadrul analitic. Cea de-a doua secțiune este reprezentată de elemente metodologice, iar ultima cuprinde partea de analiză.

Această abordare permite cititorului să urmeze îndeaproape evoluțiile tematice ale subiectului existente în literatură. Ulterior, este introdusă o dimensiune critică, generată pentru a reflecta asupra importanței și potențialului de implementare a dezideratelor asumate la nivelul politicii europene prin Busola Strategică.

Ce este autonomia strategică?

Preocuparea Uniunii Europene pentru securitate și relații externe este vizualizată atât prin existența unei palete largi de proiecte instituționale și documente strategice, cât și prin intervenții și inițiative în plan securitar. Realizarea constantă a unor radiografii ale mediului de securitate orientează atât răspunsurile operative ale Uniunii, cât și configurarea unor noi trasee de acțiune. Tendința de a acționa autonom – fie singular, fie în parteneriat cu alți actori – este o prioritate pentru membri, în contexte vaste de gestionare a situațiilor tensionate. În acest sens, dezbateră privind potențialul autonomiei strategice la nivelul Uniunii Europene s-a conturat începând cu anii 1990 (Järvenpää, Major și Sakkov, 2019, p. IV), iar dinamica ulterioare ale mediului de securitate au menținut acest interes, însă într-un mod fragmentat. Conceptul de „autonomie strategică” este legat de politica de apărare comună a UE și de definirea pilonului european al NATO (Abeele, 2021, p. 14). Termenul edifică, pe de o parte, necesitățile multiple ale membrilor Uniunii în drumul către consolidarea capacităților de securitate și apărare. Pe de altă parte, autonomia strategică vizează, în acest context particular, procesul trenant de armonizare a deciziilor politice, caracterizat de fluctuații determinate de apariția iminentă a unor riscuri. Printre principalii lideri europeni care au susținut transpunerea operațională a conceptului la nivelul Uniunii se numără Emmanuel Macron, Angela Merkel și Sauli Niinistö. Fiecare dintre aceștia a promovat o perspectivă de consens asupra proceselor decizionale, dar nu s-a identificat un consens cu privire la formă și aplicații practice (Brustlein, 2018, p. 2). Autonomia strategică comportă o serie de înțelesuri în studiile de specialitate. Enunțarea sa în cadrul Strategiei Globale de Politică Externă și de Securitate a Uniunii Europene (2016) o asociază cu o abilitate a organizației de a „(...) promova pacea și securitatea în interiorul și în afara granițelor sale” (Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe – A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy, 2016, p. 9). Una dintre definițiile des întâlnite asociază conceptul cu următoarea explicație:

(...) capacitatea de a stabili priorități și de a lua decizii în materie de politică externă și securitate, împreună cu mijloacele instituționale, politice și materiale pentru a le duce la bun sfârșit – în cooperare cu terți sau, dacă este necesar, singur. (Lippert *et al.*, 2019, p. 3)

Autonomia strategică este un concept predilect în politicile de securitate ale statelor. Un exemplu relevant în acest sens este modelul francez, care, în 2013, asocia termenul cu trei niveluri de definire: „politic, operațional și industrial și tehnologic” (Arteaga *et al.*, 2016, p. 8). Prin intermediul acestor niveluri de acțiune, Franța își propune să dezvolte capacități, să acționeze în comun cu partenerii săi și, implicit, să genereze stabilitate în proximitate (Arteaga *et al.*, 2016, p. 8-9). Autonomia strategică a statelor se pliază pe implicațiile suveranității și pe modul în care leadershipul politic utilizează legitimitatea pentru a acționa atât pe plan intern, cât și extern.

Interpretările oferite autonomiei strategice polarizează mediul academic. În timp ce unii autori utilizează o perspectivă discursivă a liderilor europeni în raport cu acest subiect (Mauro, 2021, p. 2), alții relevă interdependența crescută dintre state și suprapunerea de responsabilități în rândul organizațiilor internaționale. Concretizarea autonomiei strategice depinde, de asemenea, de „evoluțiile constituționale viitoare în integrarea UE între aprofundare, diferențiere și inversare” (Lippert *et al.*, 2019, p. 9). În rapoartele de evaluare ale mediului strategic, realizate de către instituțiile europene, autonomia strategică este frecvent menționată ca fiind prioritară pentru evoluția organizației și, implicit, a membrilor. Se recunoaște astfel importanța conducerii de misiuni în afara teritoriului statelor membre, în promovarea păcii (Abeele, 2021, p. 13), precum și realizarea unor progrese privind propriile capacități deținute. În acest ultim subiect menționat, adaptarea constantă a dimensiunii capacităților polarizează liderii europeni, îngreunând transpunerea în practică a autonomiei strategice prin direcții clar definite.

Fragmentarea înțelegerii autonomiei strategice rămâne o constantă în rândul liderilor statelor membre ale Uniunii Europene. Astfel, în timp ce țări precum Belgia, Franța, Germania, Luxemburg, Polonia, Portugalia, Slovacia și, înainte de Brexit, Marea Britanie echivalează autonomia strategică cu agregarea voinței politice, membrii din Europa Centrală și de Est au o viziune mai aplicată, axată pe maximizarea capacităților civile și militare în vederea asigurării securității (Lucia Retter *et al.*, 2021, p. 18).

Fiind un concept versatil și greu de încadrat ca sens în interiorul unor granițe definiționale, autonomia strategică este criticată adesea de către cercetători și practicieni. Pe măsură ce îngrijorările privind comportamentul Rusiei și Chinei cresc, iar instabilitatea din Orientul Mijlociu se accentuează, diviziunea muncii cu NATO rămâne încă o

soluție operațională pentru Uniunea Europeană (Mauro, 2021, p. 5). Transpunerea în practică a autonomiei strategice se remarcă drept un deziderat, în lipsa unor membri hotărâți să traseze concret delimitările securității europene din punct de vedere politic. În timp ce unele state rămân fidele angajamentelor de apărare asumate în cadrul NATO, altele preferă o dezvoltare a autonomiei strategice cu un caracter complementar. Contradicțiile discursive devin persistente în acele contexte în care liderii europeni creionează o separare totală a Uniunii de capacitățile euroatlantice, generând tensiuni între capacitate de decizie absolută și interoperabilitate.

Ce este reziliența?

Utilizat într-o paletă largă de domenii, conceptul interdisciplinar de „reziliență” este configurat la scară largă în științele sociale pentru a defini adaptabilitatea unor actori la concretizarea unor riscuri, mai precis, capacitatea acestora de a rezista. Termenul a fost introdus programatic și în domeniul relațiilor internaționale, odată cu teza lui Michel Foucault privind comportamentele statelor în situații de criză (Bourbeau, 2015, p. 374).

Răspunsul și timpii de reacție, determinarea unor schimbări sau reforme, precum și adaptabilitatea sunt toate elemente corelate cu un caracter rezilient, indiferent de natura actorului de referință. Ca în cazul multor alte concepte fără o definiție universal admisă, reziliența este asociată cu o serie de interpretări. Totuși, unii cercetători din domeniul relațiilor internaționale au definit-o drept un proces de ajustare a răspunsurilor formulate de către diverse entități (indivizi, societăți, state), „în fața șocurilor endogene sau exogene” (Bourbeau, 2015, p. 375). Dezvoltarea rapidă a practicilor reziliente a devenit o soluție prioritară pentru actorii statali și non-statali. Indicând un set de alternative pentru numeroase amenințări de securitate („inundații, criminalitate cibernetică, terorism, crize financiare, infrastructură critică, colaps și dezordine socială” (Brassett, Croft și Vaughan-Williams, 2013, p. 222)), reziliența presupune anticiparea evenimentelor traumatice și schițarea unor direcții de acțiune pentru a menține controlul.

Există diverse domenii în care reziliența se poate permanentiza atât ca practică discursivă, cât și la nivel operațional. Instituțiile publice, actorii privați, statele, dar și indivizii pot interfera cu termenul „reziliență” atunci când doresc să proiecteze un plan de contingență pentru situații ipotetice. Reziliența este asociată cu un proiect de edificiu

anticipativ și a cunoscut o creștere a proeminenței sale la nivel internațional după atacurile teroriste din septembrie 2001. În acest context, conceptul a fost definit drept „abilitatea de a detecta, de a preveni și, dacă este necesar, de a gestiona provocările perturbatoare” (Coaffee și Wood, 2006, p. 504), în vederea limitării constante a unor amenințări. Întrucât Uniunea Europeană este o organizație internațională care a metamorfozat relaționarea dintre state și avantajele care decurg dintr-o cooperare structurată, reziliența ocupă un rol primordial pe agenda strategică. Dezastrele naturale, acțiunile subversive ale actorilor ostili din proximitate, dar și pandemia COVID-19 au evidențiat utilitatea practică a rezilienței pentru construirea unei Uniuni mai puternice.

Chiar dacă a fost invocată deseori înainte de elaborarea Strategiei globale a UE, reziliența devine, din anul 2016, „unul dintre cele cinci principii directe pentru rolul UE în lume” și, implicit, un mod de a evalua securitatea pentru statele membre (Tocci, 2020, p. 176). Recunoscând realitatea unui climat de securitate în continuă schimbare și a unor amenințări tot mai virulente în apropiata vecinătate, Comunicarea Comună „O abordare strategică privind reziliența în cadrul acțiunii externe a UE” a accentuat condițiile de schimbare și necesitatea adaptării statelor după perioade de șoc (Tocci, 2020, p. 50).

Multitudinea domeniilor în care este definită reziliența întărește argumentul imposibilității comprimării tuturor explicațiilor oferite într-un cadru unitar. Din acest motiv, este utilă identificarea unor definiții de bază care interferează cu domeniul relațiilor internaționale sau prezintă o congruență specifică cu acesta.

Zona organizațională prezintă prioritate pentru ceea ce numim „governanță europeană” și asigurarea funcționării rețelelor instituționale. Din acest motiv, reziliența este definită ca „abilitatea unei organizații de a absorbi tensiunea și de a îmbunătăți funcționarea în ciuda prezenței adversității” (Hosseini, Barker și Ramirez-Marquez, 2016, p. 50), de a maximiza logica transformării riscurilor în oportunități. În spectrul social reziliența este multifacetată. Conceptul vizează sectorial capacitățile indivizilor, a grupurilor compacte, comunităților de a favoriza organizarea și de a rezista amenințărilor de natură internă sau externă. Urmând logica definițională propusă de Hosseini, Barker și Ramirez-Marquez, definim reziliența în zona socială astfel:

(...) capacitatea grupurilor sau comunităților de a face față stresului și perturbărilor externe ca urmare a schimbărilor sociale, politice și de mediu. (Hosseini, Barker and Ramirez-Marquez, 2016)

Aplicând conceptului filtrul sectoarelor de securitate propuse de către Școala de la Copenhaga (Buzan, Wæver și Wilde, 1998, p. 1), planul social se poate extinde progresiv, atât la nivel micro (indivizi, comunități), cât și macro (societăți, state, alianțe). Latura economică propune o definiție mai aplicată rezilienței, în termeni de minimizare a pierderilor: „abilitatea inerentă și răspunsul adaptativ care permite firmelor și regiunilor să evite pierderile potențiale maxime” (Hosseini, Barker și Ramirez-Marquez, 2016, p. 50). Plecând de la multidimensionalitatea teoretică a conceptului „reziliență”, dar și elementele de natură practică ce sunt asociate cu acesta (mecanisme, planificări, anticipare, prevenție și răspuns, minimizare a pierderilor), această lucrare își propune să evidențieze retorica liderilor europeni (și non-europeni) în raport dinamica climatului de securitate și, implicit, instrumentele specifice de acțiune la nivelul UE privind operaționalizarea acestui concept.

Autonomia strategică a Uniunii Europene: deziderat politic?

Percepută de către unii autori drept o necesitate, iar de către alții un simplu deziderat politic, autonomia strategică a Uniunii Europene își începe evoluția odată cu Summit-ul franco-britanic de la Saint-Malo din 1998 (Daniel Fiott, 2018, p. 1). Indicațiile președintelui Clinton privind calibrarea implementării unei autonomii militare europene au fost direcționate înspre o statuare a echilibrului între capacitățile asociate partenerilor. Totodată, nu se dorea să se „dubleze eforturile existente sau să discrimineze față de membrii non-UE” (Daniel Fiott, 2018, p. 1). Practic, o colaborare strânsă dintre NATO și Uniunea Europeană ar fi permis tuturor membrilor celor două organizații să își maximizeze interesele și, implicit, să desfășoare acțiuni autonome pentru stabilitate și pace.

Creșterea interdependențelor între state, colaborările comerciale extinse, dar și reticența unor cercetători privind iminența unui conflict tradițional, au eclipsat discuțiile de la nivel european despre importanța capacităților și capacităților armate. Cu toate acestea, acțiunile Federației Ruse, amploarea fenomenului terorist, dar și războaiele înghețate din vecinătate au introdus constant tematica autonomiei strategice pe agenda discuțiilor. În 2016, Strategia globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene reiterează importanța autonomiei strategice pentru „a promova pacea și securitatea în interiorul și în afara granițelor sale” (European Union Global Strategy, 2016, p. 9). Brexitul și, ulterior, leadershipul american în mandatul lui Donald Trump au favorizat continuarea dezbaterilor privind împărțirea

muncii între NATO și UE și au adus în prim-plan problema capabilităților reale ale organizațiilor pentru garantarea de securitate (Howorth, 2017, p. 454). În acest context versatil, „nesiguranța cu privire la angajamentele viitoare ale Statelor Unite față de securitatea europeană” a fost dublată de atitudinea liderului american în raport cu mediul turbulent din Orientul Mijlociu (Zieliński, 2020, p. 5).

În limbajul Uniunii Europene, autonomia strategică este reprezentată de capacitatea de a dispune de resurse eficiente pentru îndeplinirea obiectivelor externe, atât singular, cât și în acțiune cu partenerii (Morillas, 2021, p. 2). Acest deziderat a fost tergiversat de-a lungul timpului din cauza unei palete largi de factori: de la reticența statelor naționale, lipsă de consens, dar și lipsa de conștientizare din partea publicului pentru o „Europa asertivă” (Howorth, 2017, p. 457). De asemenea, schimbările de leadership din Statele Unite ale Americii și câteva decizii proeminente (formarea alianței militare AUKUS, lipsa consultărilor prealabile cu europenii privind retragerea SUA din Afganistan (Morillas, 2021, p. 3) au indicat problema autonomiei strategice a UE în raport cu unilateralismul decizional al SUA. Unii cercetători denumesc această relaționare drept „dilema de securitate euro-atlantică” și realizează un scenariu de dezvoltare în care capacitățile Europei ar putea conduce la o echilibrare în raport cu SUA (Howorth, 2019, p. 85). Elementele de natură decizională în aplicarea autonomiei strategice sunt și ele multiple și scindează membrii UE în două categorii: „suveranitatea deplină și autonomia flexibilă în domeniul securității și apărării” (Zieliński, 2020, p. 5). În timp ce îngrijorările cu privire la comportamentul Rusiei cresc (Mauro, 2021, p. 5), mai ales pentru statele de graniță care resimt cel mai puternic efectele de undă ale crizelor din proximitate, autonomia strategică poate deveni o realitate doar prin intermediul unui consens politic.

Există o multitudine de cercetători care abordează problematica autonomiei strategice și decuplarea decizională a Uniunii Europene de NATO în materie de politică externă. Printre aceștia, Frédéric Mauro operaționalizează conceptul de autonomie strategică prin apelul la trei componente principale interdependente: voință politică, capacitate de a decide și, respectiv, capacitatea de acțiune (Mauro, 2021, p. 11). Această ramificare procedurală face trimitere atât la prioritizarea consensului între liderii europeni, cât și la capabilitățile reale de care Uniunea Europeană dispune pentru a fi un exportator relevant de securitate. De la Strategia Globală a Uniunii Europene și până la lansarea Busolei Strategice, mediul de securitate a suferit o serie de metamorfozări.

A rămas autonomia strategică o constantă la nivelul Uniunii și, implicit, la nivelul discursurilor liderilor europeni? Secțiunea de analiză a lucrării va reflecta un răspuns în acest sens.

Cadrul analitic

În cadrul revizuirii literaturii de specialitate, am identificat o paletă largă de abordări privind analiza Busolei Strategice și a evoluțiilor anterioare realizării ei. Studiile au subliniat importanța planificării strategice ca proces fundamental pentru elaborarea documentelor organizaționale. În același timp, cercetările au examinat dilema de securitate euro-atlantică și au identificat constantele prezente în strategiile emise de Uniunea Europeană. Toate aceste elemente au permis trecerea printr-un filtru critic a evoluțiilor care au precedat Busola Strategică din 2022. Dacă până în acest punct lucrarea a vizat o dimensiune teoretică a subiectului de cercetare, principalul obiectiv care va fi operaționalizat în partea de analiză este reprezentat de asocierea unor elemente discursive cu direcțiile de acțiune asumate în document.

În parcursul lucrării, mă voi axa pe doi factori majori care caracterizează Busola Strategică: elementele de reziliență și autonomie strategică. Acestea se regăsesc cu preponderență în corpul documentului și modelează și discursurile liderilor europeni (și non-europeni) despre o Europă rezilientă și autonomă decizional.

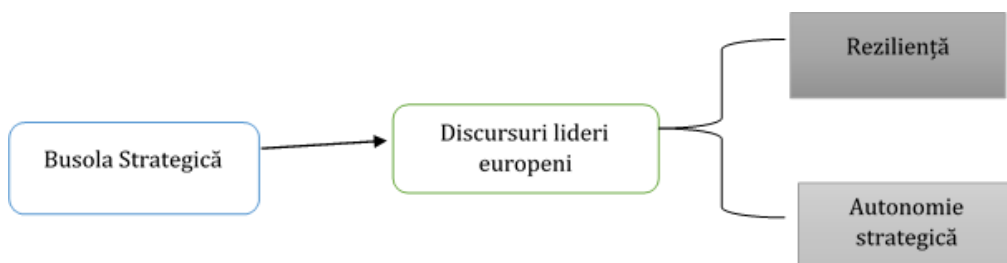

Figura nr. 1: Cadrul analitic¹

Concluzionând, în cadrul primului capitol am abordat tema de cercetare prin definirea conceptelor securitate europeană, autonomie strategică și reziliență. Prin prisma revizuirii literaturii de specialitate, am conectat subiectul de cercetare cu studiile anterioare într-o manieră critică. Utilizând o abordare deductivă, am extras din literatura de

¹ Figura este realizată de autor, pe baza datelor extrase din literatura de specialitate.

specialitate principalele direcții de cercetare portretizate în cadrul cadrului analitic. Acestea vor fi operaționalizate în acord cu discursurile liderilor europeni și vor stabili potențialul de implementare al planului de acțiune intitulat „Busola strategică”.

Metodologia cercetării

Dinamica activităților academice din științele sociale în ultimele decenii s-a axat pe „volumul crescut de cercetare empirică” (Gherghina și Katsanidou, 2013, p. 333), aspect ce reflectă consistența problemelor identificate la nivel social, dar și tendința specialiștilor de a le ancheta. Sistematizarea principalelor metode de cercetare utilizate într-o lucrare, indiferent de natura ei calitativă sau cantitativă, este un procedeu complex care necesită etapizare. Astfel, secțiunea dedicată metodologiei acestei lucrări își propune să sublinieze, pe rând, metoda de selecție a cazului, instrumentul de colectare a datelor și analiza utilizată.

Selecția cazurilor

Generarea constantă de strategii de securitate, odată cu schimbările de leadership, sunt acțiuni asociate preponderent cu activitatea statelor. Plecând inițial de la o formă de cooperare economică, Uniunea Europeană și-a extins treptat sectoarele de activitate, devenind, prin intermediul procesului de integrare, un monolit în anumite domenii de competență. Datorită faptului că Politica Externă și de Securitate Comună a Uniunii Europene face parte din categoria competențelor speciale ce sunt gestionate de către organizație, principalele instituții care se ocupă de definire și aplicabilitate sunt Consiliul Uniunii Europene și Consiliul European (*Repartizarea competențelor în cadrul Uniunii Europene | EUR-Lex*, fără dată). Aspirațiile Uniunii către rolul de actor global au fost evidențiate în Strategia Globală de Politică Externă și de Securitate din 2016. Concretizarea ulterioară a unor amenințări în vecinătatea sa au temperat ambițiile Uniunii Europene. Tensiunile din estul Ucrainei care validau o tendință beligerantă din partea Rusiei nu au fost diminuate cu ajutorul extinderii progresive a sancțiunilor economice (Bogzeanu, 2017, p. 166). Rolul de exportator de securitate fără deținerea unor capacități proprii, la fel și activitatea complementară pe care trebuie să o desfășoare în raport cu NATO, conduc la edificarea unei organizații multidimensionale, cu responsabilități multiple.

Cercetările dedicate aspectelor metodologice evidențiază existența mai multor tipologii de studii de caz. În această lucrare, utilizăm un caz

prototip. Uniunea Europeană se încadrează cu desăvârșire în această categorie datorită particularităților unice care o diferențiază de alte tipuri de organizații internaționale. Analiza critică a Busolei Strategice prin intermediul elementelor de natură discursivă vine să ofere moduri specifice de agregare a intereselor în rândul liderilor europeni. Dinamica legislativă, structura instituțională care dorește să minimizeze deficitul democratic, dar și modul în care statele membre își prioritizează suveranitatea în domenii cheie, transformă Uniunea Europeană într-o platformă de armonizare sau concurență a intereselor naționale. Încercarea de a le armoniza pe acestea din urmă se pliază pe o politică de tip win-win, care relativizează consistența câștigurilor.

Metoda de colectare a datelor

Datele colectate pentru această lucrare acoperă dimensiunile enunțate în cadrul analitic, concentrându-se pe identificarea unor elemente discursive ale liderilor europeni (și non-europeni) pe tematica autonomiei strategice, respectiv a rezilienței. Remarcând modul în care sunt relatate faptele și fiind axate pe conținut, colectarea datelor aduce în prim-plan texte și documente cu relevanță pe tematica propusă.

Declarațiile de presă, discursurile publice sau interviurile realizate de alți cercetători pe tematici afiliate reprezintă date operaționale pentru această lucrare. Prin urmare, având în vedere datele utilizate și natura calitativă a acestora (documentele scrise, rapoarte oficiale, cărți de specialitate, articole științifice, statistici), analiza va surprinde doar schematic modul în care liderii europeni se raportează la implementarea direcțiilor de acțiune din Busola Strategică prin cele două filtre aplicate. În cadrul acestui studiu, criteriul utilizat în vederea selecției documentelor utilizate este cel al diversității, având scopul de a evidenția poziții politice cât mai variate despre subiectul propus. Documentele conțin cuvinte și imagini înregistrate fără intervenția cercetătorului și, prin urmare, oferă o resursă validă de interpretare pentru direcțiile stabilite.

Metoda de analiză a datelor

Metoda de interpretare utilizată în acest studiu este analiza tematică deductivă. În literatura de specialitate, termenul „analiză tematică” este integrat în categoria abordărilor calitative prin care se prezintă teme și clasificări referitoare la date (Ibrahim, 2012, p. 40). O caracteristică importantă a acesteia, anume flexibilitatea, face referire la posibilitatea analizării unei game largi de tipuri de date, de la cele intitulate ca fiind „tradiționale” (metode de colectare (interviu sau focus

grup)), până la datele textuale, jurnale, forumuri de discuții online sau alte surse media (Willig și Stainton Rogers, 2017, p. 22). Cu ajutorul analizei tematice deductive, literatura de specialitate este codată pe baza principalelor tematici abordate. Acest procedeu are rolul de a extrage esența din datele colectate și de a vizualiza principalele interpretări desfășurate în zona de analiză.

În vederea exemplificării analizei tematice deductive pentru subiectul de cercetare aferent acestei lucrări, analizez succint datele primare obținute în urma identificării discursurilor relevante. În prealabil, am identificat temele și codurile regăsite predominant în literatură. Exemple ilustrative în acest sens se regăsesc în tabelul 1, unde se poate vizualiza principala temă, însoțită de subteme și, implicit, de propozițiile extrase din discursuri care se potrivesc codurilor.

Tabelul nr. 1: Exemplu de codare a temelor²

Tema	Coduri/Subteme	Propoziții care se potrivesc codurilor
Busola Strategică	Autonomie strategică	„autonomia strategică europeană trebuie dezvoltată „în completare cu NATO””, <i>Emmanuel Macron, (European Strategic Autonomy after Macron’s Trip to China Wilson Center, 2023)</i> „capacitatea Europei de acțiune autonomă, ca o completare a NATO”, <i>Emmanuel Macron, (European Strategic Autonomy after Macron’s Trip to China Wilson Center, 2023)</i> „Autonomia strategică trebuie să fie bătălia Europei”, <i>Emmanuel Macron, (France’s Macron Says Europe Must Develop Its Own Autonomy Separate From US - Bloomberg, fără dată)</i>
	Reziliență	„Europa ia în serios reziliența.”, <i>Elisabeth Braw, (Judy Asks: Is Europe Taking Resilience Seriously? Carnegie Endowment for International Peace, fără dată)</i> „am văzut o schimbare semnificativă în gândirea guvernelor despre reziliență și am făcut parte din mai multe inițiative guvernamentale pentru a construi reziliența în anumite domenii”, <i>Elisabeth Braw, (Judy Asks: Is Europe Taking</i>

² Tabelul este realizat de autor, pe baza datelor colectate.

		<p><i>Resilience Seriously? Carnegie Endowment for International Peace, no date)</i></p> <p>„UE s-a angajat să consolideze reziliența, ceea ce pandemia a arătat că îi lipsește Europei.”, <i>Andrea Christou, (Judy Asks: Is Europe Taking Resilience Seriously? Carnegie Endowment for International Peace, no date)</i></p> <p>„Reziliența nu este ceea ce face Europa; este ceea ce este Europa.”, <i>Caroline de Gruyter, (Judy Asks: Is Europe Taking Resilience Seriously? Carnegie Endowment for International Peace, no date)</i></p>
--	--	--

În cadrul acestei secțiuni, am prezentat trei aspecte importante ale procesului metodologic: selecția cazului reprezentativ, metoda de colectare a datelor primare și codarea deductivă ca metodă de analiză a datelor brute. Analiza critică a Busolei Strategice va evalua transpunerea la nivel empiric, prin instrumente specifice, a dezideratelor autonomie strategică, respectiv reziliență.

Analiza

Privire de ansamblu

Busola Strategică este un document prioritar în materie de securitate și relații externe. Nevoia de elaborare a unui astfel de document strategic a fost conturată de necesitatea unor clarificări pentru „imaginea generală a cooperării UE în domeniul apărării” și, mai ales, de reducerea decalajului dintre dezideratele propuse și acțiunile care pot avea aplicabilitate (Pepios, 2021, p. 234).

Mediul de securitate volatil și amenințările complexe conturate în jurul anului 2020 au transpus în practică numeroase probleme de poziționare asociate Uniunii. Pandemia COVID-19 și sistemele de sănătate depășite, restrângerea unor drepturi ale cetățenilor, criza economică și persistența terorismului ca amenințare constantă, armele de distrugere în masă, dar și proximitatea Federației Ruse și a amenințărilor propagate, toate acestea au fost doar câteva dintre elementele radiografiate în Busola Strategică. De lungă durată și cu un impact copleșitor asupra drepturilor, economiei, sănătății, pandemia COVID-19 a creat necesitatea consolidării rezilienței sistemelor medicale și a definit o zonă de acțiune pentru care Uniunea a fost desemnată

„să-și extindă competențele și puterile” (Renda și Castro, 2020, p. 7). Chiar dacă managementul amenințărilor transfrontaliere la adresa sănătății sunt fundamentate pe decizii ale UE (alături de agenția coordonatoare Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor), insuficiența bugetului și strategiile de avertizare timpurie necesită metamorfozări complexe pentru o funcționare optimă (Renda și Castro, 2020, p. 5). Cu toate că pandemia COVID-19 rămâne un punct de inflexiune pentru evaluarea mediului de securitate înainte de redactarea Busolei Strategice, aceasta a adus în prim-plan nevoia empirică de o puternică reziliență. Mai mult, evaluarea riguroasă a amenințărilor asimetrice a statuat în cadrul Uniunii nevoia de adaptare instituțională și extindere de competențe la cererea statelor. În discursurile publice susținute de specialiști și lideri europeni se evidențiază deseori divergențele de viziune ale statelor membre.

Din punct de vedere structural, Busola Strategică prezintă patru mari direcții, în afara radiografiei inițiale dedicate analizării mediului de securitate. Intitulate „acțiune”, „securitate”, „investiții”, „parteneriatele”, secțiunile Busolei sunt însoțite de exemple concrete de acțiune, de o calibrare punctuală a capacităților instituționale deținute. La toate acestea se adaugă partea de concluzii. Analizele critice statuate în literatura de specialitate pe subiectul Busolei Strategice sunt deseori contrastante. În timp ce unii autori atestă realismul operațional al busolei și modul pragmatic prin care se raportează la mediul de securitate, echilibrând potențialul cu ambițiile (Nováky, 2021, p. 112), alții sugerează că documentul se concentrează în jurul unui tip de „securitate protectoare” care reduce și dispersează capacitățile (Tallis, 2022, p. 3).

Busola Strategică oferă un plan de acțiune și implementare până în anul 2030, evaluând inclusiv starea critică a conflictului dintre Federația Rusă și Ucraina (Hartley, 2023, p. 4). În raport cu astfel de situații care afectează suveranitatea unui stat, cercetătorii remarcă o poziționare fermă a Uniunii: „clauza de asistență reciprocă a Uniunii Europene, (...) obligă membrii să-i ajute „prin toate mijloacele în puterea lor” pe acei membri care se confruntă cu o agresiune armată”. Cu toate că pot fi identificate lacune majore în ceea ce privește capacitățile, documentul reprezintă o „contribuție originală de identificare a tehnologiilor critice unde UE este dependentă de națiuni străine pentru aprovizionare” (Hartley, 2023, p. 4). Vizând conversia vulnerabilităților în puncte forte, acest document strategic oferă statelor membre ale Uniunii Europene sectoare multiple de dezvoltare în vederea maximizării securității.

În secțiunile următoare, voi trata succint implicațiile autonomiei strategice și ale rezilienței în cadrul documentului, totul în raport cu secvențele discursive identificate în rândul liderilor europeni înainte dar și după lansarea busolei.

Autonomia strategică

Utilizarea la nivel discursiv a conceptului „autonomie strategică” în raport cu Uniunea Europeană a stârnit valuri de controverse în rândul statelor membre, dar și al cercetătorilor. Într-unul dintre articolele sale, Frédéric Mauro categorizează statele în funcție de percepția asupra amenințării, susținerea securității europene respectiv, garanțiile de securitate oferite de NATO. Din perspectiva analizelor realizate de acesta, Italia, Spania, Grecia, țările Benelux, țările nordice, dar și Republica Cehă sunt printre statele care încurajează o apărare europeană mai integrată (Mauro, 2021, p. 13). Se mai adaugă și Franța, care dorește să își asume statutul de lider informal pe zona de proiectare a apărării. Capacitățile industriale ale Germaniei sunt și ele elemente care trebuie să primească o atenție deosebită, chiar dacă trecutul beligerant al statului a avut un ecou puternic în timp. Deși Polonia cunoaște o dezvoltare economică proeminentă în ultimii ani, mediată de apartenența la Uniunea Europeană, autonomia strategică europeană o plasează pe aceasta pe lista statelor care investesc o încredere absolută în NATO și angajamentele aferente de securitate. Mateusz Morawiecki, prim-ministru al Poloniei, afirma într-o declarație de presă susceptibilitatea sa cu privire la poziționarea Uniunii Europene în raport cu marile puteri economice actuale: „Autonomia europeană sună elegant, nu-i așa? Dar înseamnă mutarea centrului de greutate european către China și ruperea legăturilor cu SUA.”. Având în vedere această sumară categorizare a statelor în funcție de balanța intereselor, putem opera la nivel teoretic cu una dintre concluziile induse în articolul lui Mauro: statele care percep amenințări reale și în proximitate nu vor renunța la NATO până la o alternativă europeană credibilă (Mauro, 2021, p. 9). Parteneriatul NATO-UE continuă să ofere statelor o pârgie de stabilitate în ceea ce privește complementaritatea dintre capabilități și capacități.

Liderii europeni portretizează la nivel discursiv interesele propriilor state în raport cu dinamica relațiilor internaționale. Atunci când discutăm despre autonomia strategică europeană, nu putem omite poziționarea fermă și de durată a președintelui francez Emmanuel Macron în raport cu NATO și Statele Unite ale Americii. Deși acesta susține coeziunea de tip parteneriat între UE și NATO, el subliniază în

anumite contexte modelarea deciziilor europene în raport cu statutul american față de o problemă: „Paradoxul ar fi că, depășiți de panică, credem că suntem doar adepții Americii”. Suplimentar, liderul francez mai menționează și dependența europeană de capacitățile americane și modul în care ea creionează direcțiile de politică externă „Nu vrem să depindem de alții pentru subiecte critice”. Criticat de mulți de fermitatea pozițiilor sale în raport cu autonomia strategică europeană, Emmanuel Macron și discursurile sale produc însă o conștientizare a lipsei de resurse tehnologice cu care Uniunea Europeană se confruntă. Chiar dacă aspiră să fie un exportator de securitate și un model de reziliență la nivel organizațional, Uniunea Europeană rămâne în confuzie atunci când autonomia strategică trebuie valorificată practic. Cu toate că Charles Michel, fost președinte al Consiliului European, a declarat că „A existat un salt înainte în ceea ce privește autonomia strategică în comparație cu acum câțiva ani”, în realitate avizul favorabil din partea NATO continuă să funcționeze ca o certificare a acțiunilor Uniunii Europene în materie de securitate. Una dintre cele mai consistente probleme de la nivelul UE rămân capacitățile. Așa cum indică literatura de specialitate, există numeroase probleme în sectorul industriei de apărare care necesită revizuire: „fragmentare, dublare, colaborare industrială insuficientă, o necesitate de consolidare a pieței UE a echipamentelor de apărare (...) și îmbunătățirea competitivității industriei de apărare din UE” (Hartley, 2023, p. 10).

O dinamică surprinzătoare la nivelul discursurilor liderilor și specialiștilor europeni (și non-europeni) este reprezentată de relația dintre Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii. Deși este favorizată armonizarea și dezvoltarea autonomiei prin parteneriatul cu NATO, modelarea deciziilor de politică externă prin influențele americane solidifică păreri divergente. În acest context se creează o dilemă des invocată la nivel discursiv: deși europenii își doresc o colaborare strânsă în NATO (majoritatea statelor membre sunt simultan membre UE), unele poziții din spațiul politicii se doresc a fi refractare, autonome. Situația este exemplificată la nivel discursiv atât de președintele Franței, cât și de fostul președinte al Consiliului European: „dacă această alianță cu Statele Unite ar presupune că urmărim orbește și sistematic poziția Statelor Unite cu privire la toate problemele, nu”. Fragmentul nu urmărește o eliminare a dezideratului principal de acțiune NATO-UE (evitarea suprapunerii eforturilor), ci necesitatea echilibrării raporturilor de putere care ghidează

Dacă, dintr-o perspectivă discursivă, autonomia strategică creează discrepanțe majore de opinie în rândul liderilor europeni, Busola Strategică vine să ofere lămuriri suplimentare despre poziționarea Uniunii față de parteneri. Astfel, încă din introducere este menționată importanța colaborării cu NATO în interdependență cu „respectarea deplină (...) a principiilor incluziunii, reciprocității și autonomiei decizionale a UE, (...) esențiale pentru securitatea noastră în ansamblu.” Deși interpretarea președintelui francez asupra autonomiei strategice implică această componentă de independență decizională, autonomia strategică operațională rămâne pentru Uniunea Europeană un deziderat.

Reziliența

Asociată deseori cu aplicațiile „contemporane ale tratatului „Spre pacea eternă” al lui Immanuel Kant” (Anholt și Wagner, 2020, p. 17), Uniunea Europeană și-a propus, îndeosebi după criza sanitară COVID-19, să transforme reziliența într-o caracteristică cheie a stabilității europene. Conceptul exista în documentele strategice încă din 2016, de la lansarea Strategiei Globale, dar niciodată nu a părut mai necesară decât în timpul pandemiei. În timp ce unele studii vizualizează zona empirică a rezilienței ca un proces de jos în sus, plecând de la structurile locale (Anholt și Wagner, 2020, p. 18), alții invocă premisa societății globale mult prea disipate pentru a angrena acest deziderat. Indiferent de abordare, persistența în timp a nevoii de reziliență este proeminentă și în Busola Strategică, acolo unde este explicitată o dimensiune a reciprocității între membri, dar și în plan extern.

Elementele de natură discursivă pot evidenția înțelesurile asociate pe care zona de leadership le aplică pentru diverse politici și practici. La fel ca multe alte concepte utilizate în spectrul studiilor de securitate, reziliența a cunoscut diverse accepțiuni până în zilele noastre. Așa cum este prezentat și în literatura de specialitate, inițial aceasta a fost asociată mai mult cu prevenirea crizelor și șocurilor (Anholt și Wagner, 2020, p. 19), iar ulterior, accentul s-a deplasat pe capacitatea entităților de a gestiona aceste situații cu pierderi minime. Practic, acum reziliența se asociază cu menținerea „capacității unei comunități de a-și susține funcțiile de bază în cazul unui șoc și de a-și recupera în timp util după șocuri” (Anholt și Wagner, 2020, p. 19). Pentru a promova direcții orientative statelor membre cu privire la cultivarea rezilienței și a unei culturi strategice comune, Uniunea Europeană a elaborat, pe lângă strategiile tradiționale menționate până acum, și comunicarea „O abordare strategică a rezilienței în acțiunea externă a UE”, în anul 2017. Acest

document de viziune comună are rolul de a sublinia importanța resurselor financiare pentru stabilitate în timpul crizelor, dar și post-criză, și mai ales, modul în care structurile de guvernare locală sunt prioritare pentru consolidarea rezilienței externe.

Secvențele de natură discursivă care vin să sprijine importanța rezilienței în tandem cu viziunile din literatură sunt, în special, provenite din rândul specialiștilor care analizează subiectul. Astfel, subliniind faptul că „UE s-a angajat să consolideze reziliența, ceea ce pandemia a arătat că îi lipsește Europei.”, unii analiști susțin numeroasele evoluții pe care Uniunea Europeană le-a statuat în raport cu noile amenințări ale mediului de securitate:

Raportul strategic prospectiv pentru 2020 și Busola strategică au făcut multiple referiri la construirea unei Europe mai reziliente, în special în ceea ce privește clima, apărarea și energia. *Andrea Christou, (Judy Asks: Is Europe Taking Resilience Seriously? | Carnegie Endowment for International Peace, no date)*

Fiind o prioritate pentru Uniunea Europeană, reziliența este promovată și la nivel extern prin transferul de democrație și stabilitate pe care dorește să-l permanentizeze. Pentru „a construi societăți incluzive, prospere și sigure” (Anholt și Wagner, 2020, p. 21), UE ajută, prin Politica europeană de vecinătate, statele din est și sud în domenii cheie precum economie, securitate și politică. Amenințările care provin din aceste teritorii sunt multiple și diverse, de la tendințe beligerante ale unor actori statali până la instabilitate politică, economică și societală. Această perspectivă de acțiune vine să crească reziliența membrilor UE prin atenuarea efectelor produse de undele crizelor în sectoare care necesită un nivel ridicat de reziliență (de exemplu, infrastructuri critice). Prin această „abordare cu mai multe fațete a rezilienței în regiunile înconjurătoare” (Anholt și Wagner, 2020, p. 21), Uniunea Europeană urmărește să gestioneze fluxul amenințărilor externe și, implicit, să reducă impactul acestora asupra statelor membre. Astfel, se realizează concomitent dezideratul prim asumat de construirea rezilienței (prevenirea), cât și adaptarea răspunsurilor într-o manieră calibrată, pentru a limita efectele negative (indiferent de natura acestora).

În cadrul Busolei Strategice, reziliența ocupă un loc central și se regăsește constant în toate cele patru secțiuni principale. Aceasta nu este privită ca un dat, ca o reglementare fixă, ci denotă un „concept dinamic care are nevoie de adaptare constantă” (Mölling și Schütz, 2020). Asociată cu Politica de securitate și apărare comună în plan extern, dar și cu statuarea capacităților sociale și societale de a rezista în fața crizelor,

reziliența europeană poate fi evaluată într-o modalitate precisă atunci când măsurile adoptate sunt monitorizate într-o manieră activă. Exemple precum criza energetică, războiul din Ucraina sau gestionarea fluxurilor de refugiați pot fi studii de caz relevante pentru cercetarea rezilienței Uniunii Europene.

Concluzii

Această lucrare a avut drept scop analiza modului în care reziliența și autonomia strategică sunt implementate la nivelul documentelor strategice primordiale pentru activitatea Uniunii Europene. Având ca studiu de caz analiza critică a Busolei Strategice, studiul a oferit un răspuns pentru întrebarea de cercetare „*Cum abordează discursurile liderilor europeni din perioada 2022–2024 reziliența și autonomia strategică?*”. Utilizând secvențe discursive regăsite în presa internațională în perioada 2022-2023, lucrarea a edificat nuanțele de înțeles ale conceptelor definite și a prezentat un cadru larg, cronologic al securității europene pentru ultimul deceniu. Constatările, dublate de o perspectivă critică a documentelor strategice (Strategia de securitate a UE din 2003, Strategia globală- 2016 și Busola Strategică – 2022), relevă faptul că Uniunea Europeană și-a temperat în ultimii ani viziunile de actor global, nu abandonându-le, ci punând un accent deosebit pe stabilitatea zonei regionale și a construirii în spațiul extern de actori rezilienți.

Constatările indică problemele cu care se confruntă Uniunea Europeană la nivel operațional, lipsa de capacități și capabilități fiind deseori criticată și subliniată drept un punct vulnerabil. Acesta conduce și la incapacitatea UE de a se remarca la nivel mondial ca un exportator relevant de securitate, iar perspectiva internă este și ea destul de fragilă. Scindarea statelor în mai multe categorii de interese, modul în care acestea prioritizează relația cu NATO datorită garanțiilor de securitate, dar și orientarea politicii externe în corelare cu SUA au fost constructe teoretice fundamentate în acest studiu.

Rezultatele confirmă, dintr-o perspectivă discursivă, rolul important pe care Uniunea Europeană dorește să și-l asume autonom pe scena relațiilor internaționale. Secvențele discursive ale liderilor europeni Charles Michel, Emmanuel Macron sau Josep Borrell doresc să evidențieze importanța parteneriatului UE-NATO, dar, în același timp, și autonomia politică față de SUA. Limitele cercetării constau în numărul redus de secvențe discursive identificate în presa internațională, precum și în faptul că, dată fiind natura sa calitativă, rezultatele nu sunt

generalizabile. Astfel, principala problemă care poate fi identificată este reprezentată de imposibilitatea aplicării acestor rezultate într-un mod exhaustiv. În cadrul cercetărilor viitoare destinate aprofundării acestei analize, utilizarea unor analize semantice ale documentelor strategice poate reprezenta o soluția mai aplicată privind validitatea rezultatelor. Acest tip de analiză ar putea viza atât documentele de referință, cât și rapoartele de implementare ale acestora elaborate la nivelul Uniunii.

Bibliografie

1. Abeele, Éric Van den. 2021. 'Towards a New Paradigm in Open Strategic Autonomy?' Working Paper 2021.03. Brussels: European Trade Union Institute (ETUI). <https://hdl.handle.net/10419/299691>.
2. Anholt, Rosanne, and Wolfgang Wagner. 2020. 'Resilience in the European Union External Action'. In *Projecting Resilience Across the Mediterranean*, edited by Eugenio Cusumano and Stefan Hofmaier, 17–36. Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-23641-0_2.
3. Arteaga, Félix, Tomás Jermalavicius, Alessandro Marrone, Jean-Pierre Maulny, and Marcin Terlikowski. 2016. 'Appropriate Level of European Strategic Autonomy'. Ares Group Reports 8.
4. Atanasiu, Mirela, Cristina Bogzeanu, Cristian Băhnăreanu, Alexandra Sarcinschi, Cătălina Todor, Mihai Zodian. 2017. *Evaluare strategică 2016: Crize și provocări la adresa securității internaționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.
5. Becher, Klaus. 2004. 'Has-Been, Wannabe, or Leader: Europe's Role in the World After the 2003 European Security Strategy'. *European Security* 13 (4): 345–59. <https://doi.org/10.1080/09662830490500008>.
6. Blockmans, Steven, Dylan Macchiarini Crosson, and Zachary Paikin. 2022. 'The EU's Strategic Compass: A Guide to Reverse Strategic Shrinkage?' CEPS Policy Insight. <https://ssrn.com/abstract=4136255>.
7. Bourbeau, Philippe. 2015. 'Resilience and International Politics: Premises, Debates, Agenda'. *International Studies Review*, May, n/a-n/a. <https://doi.org/10.1111/misr.12226>.
8. Brassett, James, Stuart Croft, and Nick Vaughan-Williams. 2013. 'Introduction: An Agenda for Resilience Research in Politics and International Relations'. *Politics* 33 (4): 221–28. <https://doi.org/10.1111/1467-9256.12032>.
9. Brustlein, Corentin. 2018. 'European Strategic Autonomy: Balancing Ambition and Responsibility'. *Éditoriaux de l'Ifri* 16.
10. Buzan, Barry, Ole Wæver, and Jaap de Wilde. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, Colo: Lynne Rienner Pub.

11. Calderon, J. 2021. 'The European Union Strategic Compass'. Madrid: Instituto Espanol de Estudios Estrategicos.
12. Coaffee, Jon, and David Murakami Wood. 2006. 'Security Is Coming Home: Rethinking Scale and Constructing Resilience in the Global Urban Response to Terrorist Risk'. *International Relations* 20 (4): 503–17. <https://doi.org/10.1177/0047117806069416>.
13. Council of the European Union. General Secretariat of the Council. 2009. *Strategia europeană de securitate : o Europă sigură într-o lume mai bună*. LU: Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2860/18429>.
14. Daniel Fiott. 2018. *Strategic Autonomy: Towards 'European Sovereignty' in Defence?* LU: Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2815/247228>.
15. 'European Strategic Autonomy after Macron's Trip to China | Wilson Center'. 2023. 9 May 2023. <https://www.wilsoncenter.org/article/european-strategic-autonomy-after-macrons-trip-china>.
16. Fiott, Daniel, and Gustav Lindstrom. 2022. *Strategic compass: new bearings for EU security and defence?* Luxembourg: Publications Office of the European Union.
17. 'France's Macron Says Europe Must Develop Its Own Autonomy Separate From US - Bloomberg'. n.d. Accessed 3 May 2025. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-04-09/macron-says-europe-must-develop-its-own-autonomy-separate-from-us>.
18. Gherghina, Sergiu, and Alexia Katsanidou. 2013. 'Data Availability in Political Science Journals'. *European Political Science* 12 (3): 333–49. <https://doi.org/10.1057/eps.2013.8>.
19. Hartley, Keith. 2023. 'European Defence Policy: Prospects and Challenges'. *Defence and Peace Economics*, March, 1–12. <https://doi.org/10.1080/10242694.2023.2185425>.
20. Hosseini, Seyedmohsen, Kash Barker, and Jose E. Ramirez-Marquez. 2016. 'A Review of Definitions and Measures of System Resilience'. *Reliability Engineering & System Safety* 145 (January):47–61. <https://doi.org/10.1016/j.res.2015.08.006>.
21. Howorth, Jolyon. 2017. 'EU–NATO Cooperation: The Key to Europe's Security Future'. *European Security* 26 (3): 454–59. <https://doi.org/10.1080/09662839.2017.1352584>.
22. ———. 2019. 'Strategic Autonomy and EU-NATO Cooperation: A Win-Win Approach'. *L'Europe en Formation* n° 389 (2): 85. <https://doi.org/10.3917/eufor.389.0085>.
23. Ibrahim, M. 2012. 'Thematic Analysis: A Critical Review of Its Process and Evaluation'. In. <https://www.semanticscholar.org/paper/THEMATIC-ANALYSIS%3A-A-CRITICAL-REVIEW-OF-ITS-PROCESS-Ibrahim/0c66700a0f4b4a0626f87a3692d4f34e599c4d0e>.

24. Järvenpää, Pauli, Claudia Major, and Sven Sakkov. 2019. *European Strategic Autonomy: Operationalising a Buzzword*. Report / RKK - ICDS. Tallinn, Estonia: International Centre for Defence and Security.

25. 'Judy Asks: Is Europe Taking Resilience Seriously? | Carnegie Endowment for International Peace'. n.d. Accessed 3 May 2025. <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2022/10/judy-asks-is-europe-taking-resilience-seriously?lang=en¢er=europe>.

26. Lippert, Barbara, Nicolai Von Ondarza, Volker Perthes, and Stiftung Wissenschaft Und Politik. 2019. 'European Strategic Autonomy: Actors, Issues, Conflicts of Interests'. SWP Research Paper, 4/2019. <https://doi.org/10.18449/2019RP04>.

27. Lucia Retter, Stephanie Pezard, Stephen Flanagan, Gene Germanovich, Sarah Grand Clement, and Pauline Paille. 2021. *European Strategic Autonomy in Defence: Transatlantic Visions and Implications for NATO, US and EU Relations*. RAND Corporation. <https://doi.org/10.7249/RR1319-1>.

28. Mauro, Frédéric. 2021. 'Europe's Strategic Autonomy: That Obscure Object of Desire'. *L'Institut de Relations Internationales et Stratégiques*.

29. Mölling, Christian, and Torben Schütz. 2020. 'The EU's Strategic Compass and Its Four Baskets: Recommendations to Make the Most of It'. Berlin: Forschungsinstitut Der Deutschen Gesellschaft Für Auswärtige Politik. <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/71305>.

30. Morillas, Pol. 2021. 'Afghanistan, AUKUS and European Strategic Autonomy'. *JOINT Briefs*, no. 4.

31. Nováky, Niklas. 2021. 'The Strategic Compass: Charting a New Course for the EU's Security and Defence Policy'. *European View* 20 (1): 112–112. <https://doi.org/10.1177/17816858211009978>.

32. Pepios, George. 2021. 'Another Article on the Strategic Compass (Kind Of)'. *European View* 20 (2): 234–36. <https://doi.org/10.1177/17816858211062490>.

33. Renda, Andrea, and Rosa Castro. 2020. 'Towards Stronger EU Governance of Health Threats after the COVID-19 Pandemic'. *European Journal of Risk Regulation*, April, 1–10. <https://doi.org/10.1017/err.2020.34>.

34. 'Repartizarea Competențelor În Cadrul Uniunii Europene | EUR-Lex'. n.d. Accessed 3 May 2025. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legissum:ai0020>.

35. Strategy, EU Global. 2016. 'Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe'. *A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*.

36. Tallis, Benjamin. 2022. 'Why Europe's Strategic Compass Points to Trouble'. *Internationale Politik Quarterly*, no. 2.

37. Tocci, Nathalie. 2017. 'From the European Security Strategy to the EU Global Strategy: Explaining the Journey'. *International Politics* 54 (4): 487–502. <https://doi.org/10.1057/s41311-017-0045-9>.

38. ———. 2020. 'Resilience and the Role of the European Union in the World'. *Contemporary Security Policy* 41 (2): 176–94. <https://doi.org/10.1080/13523260.2019.1640342>.

39. Wæver, Ole. 1996. 'European Security Identities'. *JCMS: Journal of Common Market Studies* 34 (1): 103–32. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.1996.tb00562.x>.

40. Willig, Carla, and Wendy Stainton Rogers, eds. 2017. *The SAGE Handbook of Qualitative Research in Psychology*. Second edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications Inc.

41. Zieliński, Tadeusz. 2020. 'Strategic Autonomy of the European Union in Security and Defence'. *Lithuanian Annual Strategic Review* 18 (1): 5-22. <https://doi.org/10.47459/lasr.2020.18.1>.

Aceasta este al patrulea volum de proceedings al Conferinței Științifice Intelligence și Cultura de Securitate (ICS), care cuprinde lucrările prezentate în cadrul ediției din 2025 - ICS 2025, publicat de Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” (ANIMV). ICS continuă să ofere studenților o platformă pentru dialog academic și pentru a împărtăși realizările lor științifice.

Ediția actuală își extinde participarea la un spectru mai larg de contributori, incluzând atât doctoranzi, cât și studenți din programele de master, cu un interes crescut pentru domenii precum intelligence, securitate națională, istorie și relații internaționale.

Organizarea conferinței a fost posibilă datorită eforturilor continue ale doctoranzilor și ale conducătorilor de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Intelligence și Securitate a ANIMV.

Anticipăm cu entuziasm noi discuții și schimburi de idei în viitoarea ediție a conferinței.

ISSN 2972-1350
ISSN-L 2971-8139